

Želimir Volf

Moja sjećanja na rad u *South African Posts & Telegraphs*

Sažetak: Rad opisuje razloge za autorov odlazak, boravak i radna iskustva u South African Posts & Telegraphs (S.A.P&T). Veći dio autorova rada odnosio se na planiranje telegrafске mreže Južnoafričke Republike (JAR). Potkraj boravka radio je u laboratoriju na razvoju telegrafskih sklopova. Rad je popraćen autorovim fotografijama.

Ključne riječi: South African Posts & Telegraphs, telegrafija, Johannesburg, Pretoria, TW 39

Uvod

Moji poznanici, kad su saznali za moj odlazak, vjerojatno su se pitali: “Koji su razlozi nagnali tog mirnog Želimira Volfa da napusti siguran posao u Zagrebu te krene u Južnu Afriku?” Kao u većini velikih odluka koje čovjek donese, prisutno je nekoliko razloga. Nakon završetka studija i odsluženog vojnog roka, zaposlio sam se u Tvornici *Nikola Tesla* u Zagrebu. Oženio sam se Mirjanom Galić u ljeto 1966. godine. Moj bračni “kutak” sveo se na jednu sobu u dvosobnom stanu u Ilici 314 u Zagrebu u zajedničkom kućanstvu s mojom majkom i bratom.

Procijenio sam da od *Nikole Tesle* neću dobiti stan idućih desetak godina, stoga sam prihvatio ponudu strica Milana Volfa za odlazak u Južnu Afriku (službeni naziv: Republika Južna Afrika, Južnoafrička Republika). No, moram reći da materijalna situacija (pomanjkanje stambenog prostora) nije bila jedina sastavnica moje odluke. Zajednički život dviju obitelji u istom stanu traži mnogo

odricanja na obje stane i ja sam to želio izbjeći. Vidio sam odlazak u inozemstvo kao priliku da se osamostalim i svoju bračnu sreću gradim neovisno o utjecaju sa strane. Želio sam naučiti engleski jezik i svoje inženjerske sposobnosti verificirati na međunarodnom tržištu rada. Ja sam jednostavno imao, tako reći, ‘genetsku predispoziciju’ za boravak u zapadnom dijelu svijeta.

Moj stric Milan Volf

Glavni “krivac” za moj odlazak u Južnu Afriku bio je stric Milan Volf. Tijekom 1963. zaposlio se u poduzeću Geoistraživanja u Zagrebu. Zaposlenici i stručnjaci Geoistraživanja radili su na istraživanjima nafte i vode (u pustinj-skim predjelima) na Bliskom i Dalekom istoku. Zadnje mjesto na kojem je radio bio je Lahore u Indiji. Nakon jedne godine, nakon što je obavio glavninu organizacije i radova, dobio je nalog da se vrati u Zagreb. Umjesto povratka u Zagreb, Milan je, zajedno sa suprugom, odlučio posjetiti svojeg polustrica Stjepana Ožbolta, koji je živio Johannesburgu u Južnoj Africi. Okolnost da Milan i Hilda nisu imali djece samo je pogodovala toj odluci. Iz Lahorea su avionom došli u Cape Town, a potom nastavili za Johannesburg. Milan se oduševio Južnom Afrikom i odlučio ondje ostati. Odmah je dobio posao u državnoj elektrodistribucijskoj kompaniji. Taj njegov ushit odisao je svakim slovom u pismima koja je slao. Nije prošlo mnogo vremena kad mi je ponudio da i ja dođem k njemu.

Putovanje na jug Afrike

Moj stric Milan osigurao je putne karte brodom talijanske kompanije Lloyd Triestino i nešto gotovine, koja je bila potrebna za put. Iz Zagreba smo krenuli 7. veljače 1967. u Italiju. Putničkim brodom *Africa* isplovili smo iz tršćanske luke tijekom istog mjeseca, slika 1. Trasa putovanja vodila nas je od Trsta, duž Jadranskog mora, kroz Otrantska vrata, preko Sueskog kanala, uz istočnu obalu Afrike sve do Durbanu u Južnoj Africi, slika 2.

Samo putovanje bilo je na razini današnjih luksuznih kruzera. Pristali smo u lukama: Port Said (Egipat), Mogadish (Somalija), Mombasa (Kenija), Dar Es Salam (Tanzanija), Beira (Mozambik) i Durban (Južna Afrika), kamo smo stigli 2. ožujka 1967. godine. Dočekali su nas Milan i Hilda. Njihovim smo Renaultom 10 istog dana krenuli prema Johannesburgu. Udaljenost od Durbanu do Johannesburga iznosi nešto više od 500 km. Odsjeli smo u njihovu stanu, koji je bio na adresi Corner King George & Plain Street. Stan je bio skromno namješten jer je Milan to smatrao privremenim stambenim rješenjem.

Sl. 1.: Brod *Africa*

Sl. 2.: Trasa puta u Južnu Afriku

Zaposlenje u Južnoafričkoj pošti

U potrazi za zaposlenjem mogao sam birati, ali odlučio sam se zaposliti u Južnoafričkoj pošti (South African Posts & Telegraphs). Sugerirano mi je da ću lakše dobiti dozvolu stalnog boravka (engl. *permanent residence*) ako se zaposlim u državnoj kompaniji. Prilikom sklapanja ugovora spomenuo sam da sam u Zagrebu radio na telegrafiji, a slijedom toga dobio sam posao 'u mom fahu'. Rečeno mi je da će moje stalno mjesto zaposlenja biti u Pretoriji u Upravi pošta (Head Office), ali da ću nekoliko mjeseci raditi u telegrafskoj centrali u Johannesburgu kako bih se upoznao s telegrafskom mrežom Južne Afrike. Jedan mali detalj, vezano uz zaposlenje, bio je moj razgovor sa šefom personalnog odjela. Na razgovor sam donio dokumente (diploma ETF-a, prijepis indeksa ... na engleskom jeziku) i pritom ponudio njihove preslike. Moj sugovornik zatražio je izvornike i sam načinio preslike za svoju dokumentaciju. U zapadnoj zemlji poštovala se funkcija i paraf šefa personalnog odjela na dokumentu, koji je bio ekvivalentan bilježničkoj ovjeri. Taj mi je čovjek ponudio pomoć u potrazi za stanom u Pretoriji.

Telegrafska centrala u Johannesburgu

Prema mojem sjećanju tad je imala 1600 priključaka. Bila je to centrala tipa TW 39 sistema tvrtke Siemens, koji je meni bio poznat iz Zagreba. Ako se usporede kapaciteti telegrafskih centrala u Johannesburgu i u Zagrebu (1967. godine), onda taj odnos iznosi 1600 prema 360 priključaka na ARB 111 telegrafskog sustava, [1]. Razvijenost telegrafske mreže u izravnoj je korelaciji s ekonomskom snagom područja na kojem se nalazi iz razloga što se izmjena telegrafskih poruka pretežno ostvaruje u poslovnom svijetu.

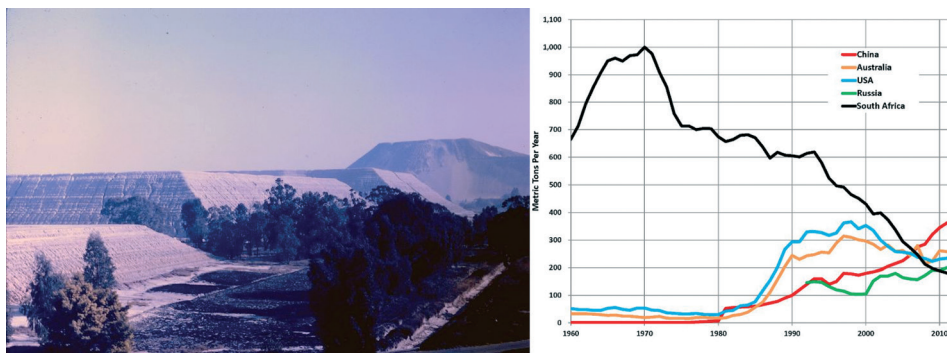
U tim danima, kad sam radio u telegrafskoj centrali u Johannesburgu, bio sam okružen tehničarima koji su održavali ispravnost telegrafske mreže. Neki su se od njih služili engleskim, a neki afrikanskim jezikom, koji nisam razumio. Iz nerazumijevanja tog jezika izvirala je većina poteškoća u mojem poslu tijekom rada u telegrafskoj centrali u Johannesburgu. Ipak, uvijek se našlo susretljivih kolega, koji su pomogli i u takvim slučajevima.

Dok smo svi mi (Milan, Hilda i ja) radili, moja žena Mirjana bila je sama kod kuće. Učila je biti domaćicom, u vrijeme kad nije plakala za domovinom Hrvatskom.

Pisati o Johannesburgu, a ne spomenuti da je taj milijunski grad nastao u XIX. stoljeću kad je ondje otkriveno zlato, bilo bi u najmanju ruku manjkavo. Na slici 4. vide se iskopine iz rudnika zlata kod Johannesburga. Te su 'krnje piramide' ostatak materijala / zemlje nakon što je izvađeno zlato. Južna Afrika

Sl. 3.: Razglednica Johannesburga iz 1968. godine

Sl. 4.: Rudnici zlata kod Johannesburga, snimljeno iz vlaka na relaciji Johannesburg – Pretoria

bila je najveći proizvođač zlata u svijetu u doba kad sam ondje bio. Vidi grafi-
kon uz sliku 4. i [3].

O rodu i jeziku

Početna znanja engleskog jezika svladao sam kao samouk. Na Milanov
poticaj, još krajem studija u Zagrebu, počeo sam učiti engleski koristeći

Vidakovićev udžbenik engleskog jezika *Da li znate engleski* iz 1952. godine (beogradsko izdanje). Tako stečeno skromno znanje jezika brzo sam nadograđivao svakodnevnim korištenjem. Gradijent učenja nekog jezika, kad ste “uronjeni” u okolinu koja ga koristi, iznimno je velik. Nakon tri mjeseca već sam sa njao na engleskom jeziku.

Moj problem u tim prvim danima rada u Johannesburgu bilo je totalno nepoznavanje afrikanskog jezika, koji je bio ravnopravan s engleskim u državnoj upravi. Taj jezik inačica je nizozemskog jezika. Sličnost mu je, primjerice, kao što je sličnost jezika gradišćanskih Hrvata u Austriji i standardnog hrvatskog jezika. Njegovu su uporabu promovirali i zadržali pripadnici, odnosno nasljednici Bura. Vidite [2], gdje je opisana povijest Južne Afrike.

Pretoria

Pretoria je jedan od dva glavna grada Južne Afrike. U njoj se nalaze vladine institucije, među kojima i Uprava pošta (Head Office of Posts & Telegraphs). Od Johannesburga je udaljena samo 56 km ili manje od pola sata vožnje vlakom.

Prema preporuci, u Pretoriji smo se smjestili u malom stanu (Tugela Flat) u Jacob Maree Str. u predjelu Muckleneuk, slika 5. Do posla mi je trebalo pješice oko 25 minuta.

Moje radno vrijeme bilo je od 8:00 do 16:30 sati, s uključenom stankom za ručak. Dva puta dnevno posluživan je čaj. Zadaci koje sam dobivao bili su vezani uz planiranje telegrafске mreže Južne Afrike i sve što je bilo vezano uz telegrafiju. Na temelju podataka dobivenih s ‘terena’ (zahtjevi za povećanje broja telegrafskih priključaka pojedinih telegrafskih centrala), te postojećeg

Sl. 5.: Rezidencijalna četvrt Muckleneuk u Pretoriji

Sl. 6.: Uprava Južnoafričke pošte u Bosman Str., Pretoria

stanja kapaciteta izrađivao sam projekciju potreba za idućih tri do pet godina. Na temelju njih sastavljao sam specifikaciju potrebne opreme, prema kojoj se vršila narudžba, te kod dobavljača, u mojem slučaju tvrtke Siemens. U postavne planove telegrafskih centrala ucrtavao sam razmještaj naručene opreme. U nekim slučajevima izrađivao sam manje preinake ili nove konstrukcije nekih telegrafskih sklopova, kao što je, primjerice, sklop za dijeljenje telegrafskog voda između dvaju korisnika (Shared Private Wire), shematski prikazanog na slici 10.

Zadatke sam dobivao od neposredno nadređenog šefa Mr. D. M. Greevea, na principu kad sam jedan zadatak završio, dobivao sam od njega sljedeći. Ako je što trebalo hitno učiniti, moj bi me šef doslovno, uz ispriku, zamolio da prekinem rad na tekućem zadatku i posvetim se hitnom slučaju. Drugim riječima, on je kontrolirao što ću raditi i bio mi *buffer* za predmete namijenjene meni. ‘Nikad’ me nije požurivao u izvršavanju mojih zadataka i ‘nikad’ nisam čuo da je bio nezadovoljan mojim radom ili brzinom obavljenog posla.

Na mojem radnom stolu nalazile su se dvije košarice, s natpisom “IN” i “OUT”, koje su bile namijenjene “ulaznoj”, odnosno “izlaznoj” pošti. Organizacija unutar ureda bila je tako uređena da se radno vrijeme što smislenije iskoristi. U “IN” košaricu dolazili su zadaci, literatura, sve ono što mi je bilo namijenjeno. U “OUT” košaricu stavljao sam riješene predmete, pročitane časopise, zahtjeve za izradu nacрта ili zahtjeve za prijepis. Pogled na moje radno mjesto prikazuje slika 7.

U okviru Poštanskog ureda (Head Office) postojao je ured za prijepis i crtaonica. Kad je riječ o dopisima, pismima i općenito pisanim dokumentima, postojalo je pravilo da se svi pisani dokumenti iz neparnih mjeseci pišu na afrikanskom, a oni iz parnih mjeseci na engleskom jeziku. Nije teško pogoditi

Sl. 7.: Želimir Volf na radnom mjestu u Upravi pošta Južne Afrike

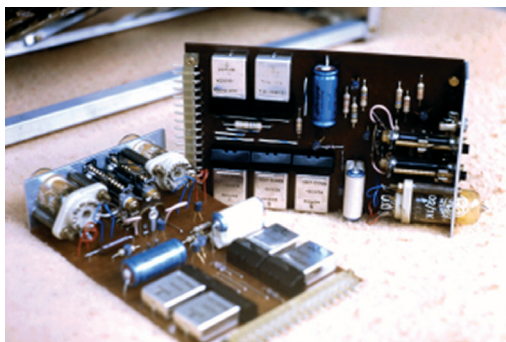
da sam komunikaciju u pisanoj formi ostvarivao samo u parnim mjesecima, tj. na engleskom jeziku.

Radnu sobu dijelio sam s kolegom mojih godina (P. D. Minnaar). Tijekom cijelog boravka nisam ‘nikad’ bio ni na jednom sastanku, osim na razgovoru kod mogeg šefa. Bio je, doduše, jedan slučaj kad smo se moj cimer i vršnjak u sobi ‘pobunili’, kad smo mimo našeg šefa odbili zahtjev za provjeru zbrojeva na nekim listama. U ono doba ne samo da nije bilo osobnih računala, nego ni kalkulatora i sve računske operacije (zbrajanje i oduzimanje, primjerice) radile su se ‘pješice’. I tu je odnos prema nama, Minnaaru i meni, bio više nego korrektna (džentlmenksi). Jednom riječju, u svojoj inženjerskoj praksi nikad nisam imao uljuđeniji odnos i nikad nisam imao osjećaj da manje radim.

Zadnjih nekoliko mjeseci radio sam u laboratoriju Južnoafričke pošte. Na slici 8. vide se prototipovi telegrafskih prijenosnika na kojima sam radio.

Nedugo nakon dolaska u Pretoriju moja se žena zaposlila kao tehnička crtačica u Upravi Južnoafričke pošte (Posts & Telegraphs), slika 9. Istina, Mirjana je u Južnu Afriku došla s diplomom završenog 1. stupnja Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, ali ekonomija koju je ona studirala u Jugoslaviji nije bila primjenjiva u Južnoj Africi. To je jedan od primjera kako je studij tehnike bio puno univerzalniji i primjenjiviji od studija drugih grana znanosti, posebice društvenih. Zanimanje tehničkog crtača jedno je od onih koja su izumrla s pojavom računala i digitalne tehnologije.

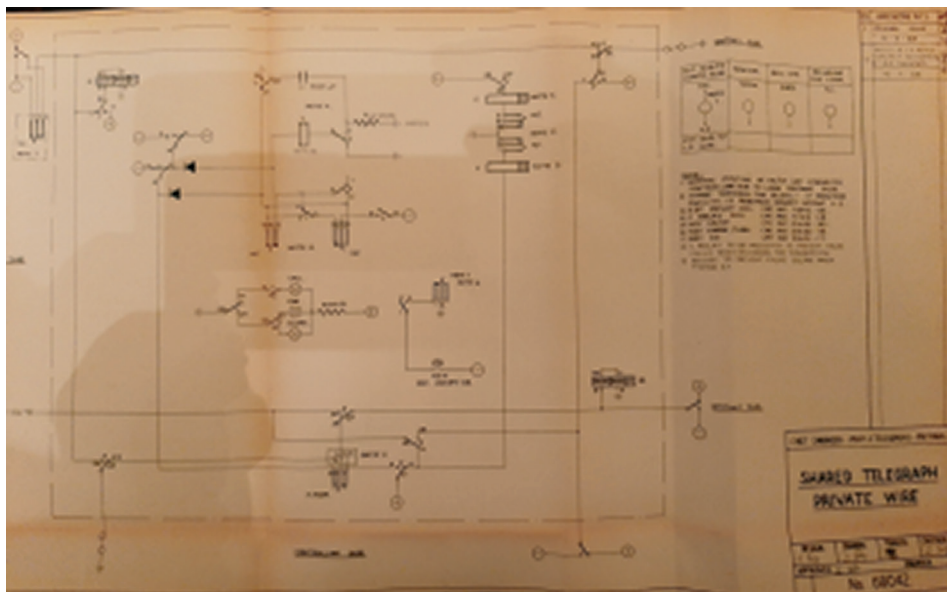
Radno joj je mjesto bilo u zgradi u kojoj sam i ja radio. Bilo je to vrlo lijepo rješenje jer smo Mirjana i ja zajedno odlazili na posao i vraćali se kući. Iz Južne Afrike, kao uspomenu na rad u Južnoafričkoj pošti, ponio sam nacrt prikazan na slici 10., na kojem sam radio. U Južnoafričkoj pošti radio sam od 16.

Sl. 8.: Prototipovi telegrafskih prijenosnika na ispitivanju

Sl. 9.: Crtaonica u Upravi Južnoafričke pošte

Sl. 10.: Shema / nacrt telegrafskog sklopa

Sl. 11.: Razglednica Pretorije

ožujka 1967. do 30. siječnja 1970., ukupno 2 godine, 10 mjeseci, 2 tjedna, kako se može vidjeti iz Potvrde o zaposlenju, slika 12.

Povratak u Zagreb

Za razliku od mene, moja žena nije bila sklona odlasku u Južnu Afriku i protivila mu se. Ona je bila lijepo seosko dijete, koje je u zajedničkom životu u velikoj obitelji vidjela stabilnost i mogućnost završetka svojeg studija ekonomije u povoljnijim okolnostima. Prije polaska dogovorili smo kompromis: otići ćemo u Južnu Afriku pa ako nam se ne bude svidjelo, vratit ćemo se u Zagreb nakon godinu ili dvije.

Mirjana je nekoliko mjeseci prije kraja 1969. pokazivala određene zdravstvene poteškoće, koje su imale svoj korijen u nostalgiji / čežnji za rodnom grudom. Slijedom obećanja koje sam joj dao prije polaska u Južnu Afriku, odlučili smo se vratiti u Zagreb. U povratku smo koristili avion na relaciji Johannesburg – Zürich, a iz Züricha smo se vratili vlakom u Zagreb 2. veljače 1970. godine.

Zaključak

Naša južnoafrička ‘pustolovina’ trajala je, zajedno s putovanjem, nekoliko dana manje od tri godine. U poslovnom smislu, obogatili smo svoje radno i životno iskustvo, naučili engleski jezik i uštedjeli nešto novca. Međutim, taj naš boravak u ‘bijelom svijetu’ ima i svoju manje atraktivnu stranu. Otkrili smo da

S.P. 5 13473—5946-57—26.300. 5.

P. 1/9.

POST OFFICE.—POSKANTOOR.

CERTIFICATE OF SERVICE. DIENSSERTIFIKAAT.

This Certificate is issued without alterations or erasures of any kind, and only in exceptional circumstances can a duplicate be obtained in the event of the loss of the original.

Hierdie sertifikaat word uitgereik sonder veranderings of uitwysings van watter aard ook al, en slegs in die oorspronklike verlore raak, kan 'n duplikaat slegs in buitengewone omstandighede verkry word.

This is to Certify that Hierby word gesertifiseer dat

MR.
MNR. ZELIMER VOLF

was employed in the Department of Posts and Telegraphs of the Government of the Republic of South Africa in werksaam was in die Departement van Pos- en Telegraafweze van die Regering van die Republiek van Suid-Afrika in the capacities and during the periods stated below:—
die hoedanighede en gedurende die tydperke hieronder vermeld:

Date of Entry
Datum van indienstreefing 16.3.1967

First Appointment
Eerste aanstelling { ENGINEER
INGENIEUR

Last Appointment
Laaste aanstelling { ENGINEER
INGENIEUR

Date of Leaving
Datum van uitdienstreefing 30.1.1970

Cause of Leaving
Oorsaak van uitdienstreefing { VOLUNTARY RESIGNATION
VRYWILLIGE BEDANKING

Quality of Service
Gekwalite van diens. SATISFACTORY/BEVREDIGEND

Attendance
Dienstrykting. SATISFACTORY/BEVREDIGEND

PRETORIA.

For Postmaster General.
namens Posmeester-generaal.

30 JANUARY, 1970.
JANUARIE

Signature of Holder:
Handtekening van houër:

Z. Volf

Sl. 12.: Potvrda o zaposlenju u Južnoafričkoj pošti

se moja supruga Mirjana teško prilagođava životu izvan Hrvatske i da je to imalo implicitne posljedice za njezino zdravlje.

Gledano sa stručnog aspekta, moram spomenuti tri činjenice: 1) Moja diploma ETF-a iz Zagreba bila je bez problema prihvaćena; 2) tehnologija (telegrafska komutacija, TW 39) kojom sam se bavio tijekom rada u Južnoafričkoj pošti (South African Posts & Telegraphs) bila je na zalasku, stoga u tom segmentu nije bilo znatnije nadogradnje mogeg znanja; 3) sa svojim sam se sposobnostima mogao ravnopravno nositi s kolegama u struci.

Literatura

- [1] Moj hod s telegrafijom (Želimir Volf); Zbornik radova, *Povijest i filozofija tehnike*, Zagreb, 2017.
- [2] Povijest JAR; https://en.wikipedia.org/wiki/South_African_Republic#History,Wikipedia, 29. 3. 2020.
- [3] *Rudnici zlata (Gold mining)*; https://en.wikipedia.org/wiki/Gold_mining,Wikipedia, 29. 3. 2020.

Remeberance on my employment in *South African Posts & Telegraphs*

Želimir Volf

Abstract: This article describes reasons for the departure, the residence and the author's work experience in the South African Posts & Telegraphs (S.A.P&T). The most part of the author's work was done on the planning of the South African telegraph network S.A.P&T laboratory designing some telegraph circuits. The article incorporates pictures taken by the author.

Keywords: South African Posts & Telegraphs, telegraphy, Johannesburg, Pretoria, TW 39